

Begreb og krogsfunktion

Vi holder os i stedet til den nærværende krop. Kroppen oplever spændingstilstande, der forårsages udefra eller indefra. En hvilken som helst spænding i kroppen skaber ubalance og appellerer til afspænding.

Idet dyret bevæger sig for at ophæve spænding (f.eks. tørst eller forfølgelse), skaber det et handlingsmønster. I modsætning til mennesket er det instinktivt og ubevidst.

Mennesket har også et sådant reflekssystem eller astrallegeme. Men det har tillige en evne til at vurdere og forstå. Det kan udskyde et behov i stedet for at skulle tilfredsstille det nu og her, og det kan vælge mellem muligheder for opfyldelse. I dette spillerum opstår begreberne.

Mennesket kan begribe sin situation. Det har hænder i stedet for dyrenes poter, og det har en hjerne, der kan tænke ud over det reflektoriske. Hjernen er ikke bundet strengt til krogsfunktionerne som hos dyret, men den udspringer deraf.

Med hænderne kan mennesket føle sig frem og forme nye og bedre strukturer. Sammen med tanken skabes der kultur, der ophæver den strenge naturbundethed. Idet man forstår og takler en bestemt situation, kan man bruge sin viden i den næste tilsvarende situation, løse den lidt bedre, lidt mere praktisk.

Begreberne ophæver tidsbundetheden, udspringer af en aktuel situation og krogsfunktion, men hæver sig ud over dem. Begre-

berne forsøger at rumme det almene for at lette kommende situationer. De bevirker, at man ikke hver gang skal starte forfra, men befinder sig på et bestemt forståelsesniveau.

For at anskueliggøre sammenhængen kan man sige, at det begrebslige starter materielt. Mennesket former en økse, der bedre begriber naturen, og det laver boliger, der bedre begriber behovet for varme og tryghed. Senere bliver tankeprocesserne frigjort fra det materielle og bliver noget i sig selv.

Med jeget og bevidstheden, der er særegne for mennesket, skabes eller etableres kultur og samfund. Med baggrund i fortiden og de hidtidige anstrengelser skabes der forestillinger og begreber, der gør det nemmere at leve, og som kan rumme fremtiden som et mulighedsfelt. Nu er ikke længere det altoverskyggende problem eller det eneste mulighedsfelt.

Opfyldelse af behov

Når en kropsfunktion bliver spændt og ikke løses internt kropsligt, melder den sig som et behov. Kroppen ønsker med behovet en tilførsel udefra, der skal tjene til afbalancering. Jo bedre behovet tilfredsstilles, jo bedre bliver den genskabte harmoni. Mennesket har med sit jeg og sin bevidsthed friheden til at søge nye muligheder. Det er muligt at opfylde behovet på en mere gunstig måde ved omtanke og styring, end hvis det altid skal tilfredsstilles umiddelbart.

Også omverdenen virker styrende ind og begrænser mulighedsfeltet. Hvordan behovet opfyldes, afhænger af mulighederne, der er til stede, og friheden til at vælge den bedste mulighed. I en 4-delning ser vi balanceakten som et samvirke af disse faktorer:

(8)	BEHOV
	MULIGHED
	FRIHED
	STYRING

Her ser vi noget karakteristisk ved 4-delingen. Der er ikke tale om sideordnede begreber, men forskellige faktorer, der tilsammen udgør en helhed. Begreberne passer sammen to og to. Således er selve akten behov-styring, mens forholdet eller rummet, den udspilles i, her er udtrykt ved mulighed-frihed. Ved hvert begrebspar er der her noget synligt, og noget, der virker under overfladen. Vi vender tilbage til denne sammensætning i sidste kapitel.

Denne 4-delning kan forstås som et forløb eller som en samlet funktion. Som forløb er udgangssituationen et behov. Styringen er at opsøge muligheder inden for visse rammer, graden af frihed.

Eller styringen er selve tilfredsstillelsesakten, idet muligheden benyttes. Det medfører frigørelse fra behovet og plads til at se nye muligheder.

Når 4-delingen betragtes som en funktion, ser vi bort fra tidsdimensionen. Denne funktion er styring for at imødegå et behov. Hvordan det foregår, afhænger af mulighederne og friheden. Er det personen selv, eller er det andre, måske normer, der styrer tilfredsstillelsen?

Skal vi bruge 4-delingen praktisk, til at forstå eller til at forudse med, må vi indsætte de bekendte faktorer og derved finde eller udregne de ubekendte. Det kan være behovet, vi ikke kender. Eller det er den bedst mulige styring, vi leder efter. Osv.

Nu forestiller vi os, at behovet bliver rigtigt opfyldt og derved glider væk som et problem. Muligheden og friheden er til stede, og vi får da en ny situation. Behovet bliver tilfredsstillet. En mulighed bliver aktualiseret. For den pågældende person opstår en ny tilstand. Han er ikke længere optaget af at blive tilfreds, men er mættet og afslappet. Styring afløses af åbenhed, og oplevelsen af frihed skaber glæde. Denne tilstand ser således ud i en 4-delning.

- (9) TILFREDSSTILLELSE
- AKTUALISERING
- GLÆDE
- ÅBENHED

Bevægelsen er afløst af en en afrundet, harmonisk stilstand, en oplevelse i ro. Det er tydeligt at iagttage hos et lille barn, hvordan opfyldelsen af et behov skaber en tryk atmosfære og glæde. Barnet falder til ro, men snart efter bliver det påny optaget af verden. Ikke længere en pinefuld søgen, men et mod på livet, et engagement ud mod nye spændende problemer. Det er en udvikling, der sker af sig selv, når den ikke forstyrres, også hos voksne.

Når kroppen får lov at opleve den harmoniske nu-oplevelse, opstår der af sig selv i personligheden en stræben, en lyst til at kende og arbejde med verden, en problemorientering. Det er en anderledes kvalitetsbetonet udvikling end f.eks. reklamens fortsatte illusionsskabelse. Reklamen opfylder aldrig, hvad den lover. Mulighederne, som den hævder at løse, bliver aldrig aktualiseret.

Den ny situation for den tilfredsstillede person ser sådan ud:

- (10) MOD
- PROBLEMORIENTERING
- LYST
- VILJE

Verden ser anderledes ud for den glade og åbne person end for ham, der stadig er på jagt efter tilfredsstillelse. Den første har overskud i forhold til virkeligheden, mens den anden lader sig gå på af små forstyrrelser.

Mod - problemorientering - lyst - vilje

Ved hjælp af 4-delningen kan vi fortsætte udviklingsforløbet og se, hvordan en tilstand og situation afløses af en anden. De enkelte 4-delinger kan også betragtes i sig selv. Den sidste (10) er brugbar ved opdragelse og pædagogik. Den forklarer en sammenhæng, som må være relativt ukendt i dag.

Man kan ikke tvinge nogen til mod eller vilje. Disse faktorer kan kun opstå i individet selv. Derimod kan man indfri eller kalde på lyst og flytte elevens/barnets interesse.

Lyst er ikke et mål i sig selv, hvad nyere psykologi med nogen ret er blevet hængt ud for. Det fører ingen steder bare at gøre eller lade andre gøre, hvad man eller de har lyst til. Er man pædagog, må man fornemme sig til den rette balance, så eleven også dirigeres hen mod relevante problemer. At gøre alt til problemer og fjerne det individuelle, her det lystbetonede, er lige så forkert som kun at hævde lysten.

Det rigtigste må være at kalde på barnets eller elevens eget engagement. Hvad angår mod og vilje, er der her en forklaring på, hvordan mod kan blive til kriminilitet, og vilje til trods. I begge tilfælde fejlagtige investeringer af personligheden, onde cirkler. Det drejer sig om at skabe de rigtige forestillinger.

Naturen og det specifikt menneskelige

Mennesket bevæger sig i gode eller onde cirkler. Enten skaber det en positiv udvikling, eller det forvolder skade. Evnen til at etablere nye helheder er speciel for mennesket. Det skaber sin egen verden, både reelt og som forestilling (mentalt).

Mennesket som et naturvæsen og som noget mere har været temaet i dette kapitel. Kultur er en fællesbetegnelse for det ikke-naturlige, men som det er fremgået, udspringer det kulturelle af det naturlige. Vore dages disharmoni i kulturen og misforhold til naturen kunne tyde på en fejludvikling; at mennesket skulle være en mutation, bestemt til undergang.

Imidlertid synes der at være en logik og en mulighed for at holde sammen på problemerne. 4-delningen, som er blevet præsenteret i dette kapitel, implicerer en mulighed for reel sammenhæng og udvikling,

ikke bare for den enkelte eller mellem mennesker, men også i forhold til naturen. Her nøjes vi med at antyde denne sammenhæng. Naturen i sig selv vil ikke blive behandlet som en selvstændig problemstilling.

Ved hjælp af personlighedens 4 led er det vist, hvordan mennesket er tilknyttet såvel det samfundsmæssige som naturen. Der er en stadig vekselvirkning i forhold til den sociale kontekst. Med sit æterlegeme og sit astrallegeme indgår mennesket i et samspil med naturen, plante- og dyreverdenen. Naturen som det æteriske og det astrale kan forstås i en 4-delning som

(11) PROCESSER
 RYTME
 UDVIKLING
 AUTONOMI

(8)-(10) har antydnet en udviklingsproces eller muliggjort en sådan. Ved at tilgodese behovet på en naturlig og tilfredsstillende måde finder personligheden eller den helhed, der nu er tale om, selv en harmonisk tilstand, eller finder sin egen rytme. Naturen har indbygget en autonomi og sørger selv for balancen, eller den reagerer, så balanceakten bliver nødvendig. Vores krop er en del af naturen og stiller de samme krav som den øvrige natur. Når vi ikke respekterer livsprocesserne, melder de sig destruktivt i forhold til vore gøremål. Vi bliver frustrerede, stressede og lider af allehånde kulturfrembragte sygdomme. Det er et stort problem i dag.

Mennesket adskiller sig fra naturen ved at have et jeg og en bevidsthed. Det specifikt menneskelige lader sig også udtrykke i en 4-delning:

(12) At kunne forstå sammenhænge
 At kunne udvikle begreber
 Forestillingsevnen
 Formuleringsevnen

På basis af de eksisterende helheder er mennesket i stand til at skabe nye strukturer, nye helheder, forskellige fra naturens. Men fordi mennesket selv er del af naturen, må de nye helheder bringes i samklang med naturens rytme. Når de ikke gør det, når verden skabes på de forkerte forestillinger og med de forkerte begreber, giver det bagslag.

Når viden misbruges, er det vold, brud på den organiske helhed. Vold er måske en unndgåelig følge af fejludvikling. Reklamens og kapitalens dominans er en fejltolkning af menneskets muligheder. Den gør sig hver dag skyldig i en uoverskuelig vold. Kapitalens behov har førsteprioritet i langt de fleste anliggender, og den

efterfølgende balanceakt eller udligning rammer mennesket. Man behøver blot at se på den almindelige sundhedstilstand i befolkningen.

Først i det øjeblik man erkender den menneskelige helhed og tilgodeser de reelle behov og dermed respekterer livsprocesserne, er der basis for en sand udvikling.